

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

Using digital technology to encourage lifelong learning

นฤเบศร์ ลือเรือง

Narubet luerueang

ปรีญานุชย์ อุ๋นใจ

Preeyanuch unjai

พิกุล มีมานะ

Pikul memana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College

E-mail: note.narubetl@gmail.com

Received: 5 January 2025; Revised: 6 March 2025; Accepted: 26 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทุกช่วงอายุของชีวิต มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมโอกาสและความยืดหยุ่นในการเข้าถึงการศึกษา การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น MOOCs และแอปพลิเคชันเฉพาะทาง ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ในขณะที่การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ช่วยปรับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ เทคโนโลยีอย่างความจริงเสริม (AR) และความจริงเสมือน (VR) ยังช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและสมจริง เครือข่ายดิจิทัลส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ในระดับโลก และการสร้างสื่อมัลติมีเดียช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้แก่ผู้เรียน แนวทางเหล่านี้มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน ผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่จำกัดเฉพาะระบบการศึกษาแบบทางการในระบบเท่านั้นหรือเฉพาะช่วงวัยเรียนเท่านั้น แต่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะในทุกช่วงวัยเพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, การส่งเสริม, การศึกษาตลอดชีวิต

Abstract

This academic article aims to study the use of digital technology to promote lifelong learning. The results of the study found that lifelong learning is a process that covers all stages of life. It aims to develop skills and knowledge in line with social and economic changes in the digital age. Integrating digital technology into this process plays an important role in promoting opportunities and flexibility in accessing education. The development of online learning platforms such as MOOCs and specialized applications reduces time and place constraints, while the use of artificial intelligence (AI) and big data helps to adapt learning content and processes to meet individual needs. In addition, technologies such as augmented reality (AR) and virtual reality (VR) help create immersive and realistic learning experiences. Digital networks promote collaborative learning through global knowledge exchange, and the creation of multimedia media helps to increase learners' interest. These approaches are important for driving a learning society, reducing educational inequality, and sustainably enhancing the capabilities of individuals in the digital age. The author proposes guidelines for using digital technology to promote lifelong learning, which covers learning processes that occur throughout an individual's life, not limited to formal education systems or only during schooling, but covers the development of knowledge and skills at all ages to enable lifelong learning.

Keywords: Using digital technology, encourage, Lifelong Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2020). ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและหลากหลาย ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหลักสูตรที่ตรงกับเป้าหมายและความสนใจของตนเองได้. นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างเท่าเทียม, ซึ่งเป็นการตอบโจทยการศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องการให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาอย่างไม่มีขีดจำกัด (Wheeler, 2019) สิ่งที่ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาคือความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน. ตัวอย่างเช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้แบบปรับแต่งส่วนบุคคล (Personalized Learning) ที่สามารถออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสนใจและศักยภาพของแต่ละบุคคล. เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นส่วนตัวและเหมาะสมกับแต่ละคน, ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนแล้ว ยังสนับสนุนการสร้างทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานในอนาคตได้อีกด้วย. นอกจากนี้ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Coursera, edX และ Khan Academy ยังเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่น. ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดที่ว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ไม่

สิ้นสุด” และสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต (Wheeler, 2019) การเชื่อมโยงระหว่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตนั้นสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีไม่ได้เพียงแค่เปิดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งความรู้ แต่ยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในทุกช่วงวัย. นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับแนวคิดการศึกษาแบบ Lifelong Learning ยังเป็นการตอบโจทย์การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ในโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

นอกจากนี้ ดิจิทัลยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ผ่านเครื่องมือที่เชื่อมโยงผู้เรียนจากหลากหลายพื้นที่และวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ผ่านระบบออนไลน์ เช่น กระดานสนทนาและการประชุมเสมือนจริง (Virtual Meetings) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมุมมองที่หลากหลาย (Anderson, 2018) ส่งผลให้การศึกษาตลอดชีวิตกลายเป็นประสบการณ์ที่มีมิติและคุณค่ามากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้ดิจิทัลในด้านการศึกษาไม่เพียงแต่มีข้อดี แต่ยังมี ความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการขาดแคลนทักษะดิจิทัลในบางกลุ่มประชากร (OECD, 2021) การพัฒนานโยบายและโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์จึงมีความจำเป็น เพื่อให้ดิจิทัลสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการศึกษาจึงไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ แต่ยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคล ซึ่งไม่จำกัดแค่ในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือในช่วงวัยใดวัยหนึ่งเท่านั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2562) การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจและความต้องการของตนเอง แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาความรู้หรือทักษะทางวิชาชีพ แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการดำรงชีวิตส่วนตัว เช่น การสร้างความสุขในชีวิต การเสริมสร้างความสามารถในการมีส่วนร่วมในสังคม และการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตจึงไม่เพียงช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการแข่งขันในเวทีระดับโลกอีกด้วย ทั้งนี้ การศึกษาตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่สามารถเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สำหรับประเทศไทย การศึกษาตลอดชีวิตได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของประชากร เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ และการยกระดับทักษะของแรงงานในทุกกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย แต่ยังเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในเวทีระดับโลก

บทความวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนมีความประสงค์จะนำเสนอแนวทางหรือวิธีการที่ผู้คนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนรู้ได้ด้วยแนวทางหรือวิธีการใดบ้าง ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอในลำดับต่อไป

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือช่วงอายุใดช่วงหนึ่งเท่านั้น แนวคิดนี้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2562) การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจและความต้องการของตนเอง หนึ่งในปัจจัยสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตคือการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองในทุกมิติ เช่น การพัฒนาทักษะทางอาชีพ การเรียนรู้เพื่อสร้างความสุขในชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยที่กำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจดิจิทัล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้ประชากรสามารถปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สำหรับประเทศไทย การศึกษาตลอดชีวิตได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของประชากร เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ และการยกระดับทักษะของแรงงานในทุกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย แต่ยังเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในเวทีระดับโลก การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นแนวคิดที่เน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือการเรียนรู้ในวัยเด็ก แต่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะในทุกช่วงวัย แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุด และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพของสังคมโดยรวม (UNESCO, 1976) การศึกษาตลอดชีวิตมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ แนวคิดนี้ยังเน้นการเรียนรู้ในทุกมิติ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) เช่น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมชุมชน การอบรมออนไลน์ หรือการศึกษาจากประสบการณ์ชีวิตจริง

องค์การยูเนสโกได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning Society) ที่ทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน (UNESCO, 2015) ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตยังได้รับการบรรจุไว้ในนโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สรุปได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) คือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดแค่ในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือช่วงอายุใดช่วงหนึ่ง การศึกษานี้มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งรวมถึงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แนวคิดนี้เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในทุกมิติ เช่น ทักษะอาชีพและการมีส่วนร่วมในสังคม โดยสำคัญในการเตรียมคนให้สามารถปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจดิจิทัล ในประเทศไทย

การศึกษาตลอดชีวิตได้รับการบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลาย เช่น การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์และยกระดับทักษะของแรงงาน ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพทั้งของบุคคลและประเทศ การศึกษาตลอดชีวิตยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีเป้าหมายสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” ที่ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

การศึกษาตลอดชีวิต

อาชัญญา รัตนอุบล (2557) ได้กล่าวว่า "การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ไปด้วยกัน เน้นมิติของการพัฒนาตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม"

อาร์เอช เดฟ (R.H. Dave, 1976) นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งรวมการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต โดยไม่จำกัดแค่การศึกษาในระบบการศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการปรับตัวของบุคคลให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและเติบโตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หมายถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การประมวลผล การจัดเก็บ และการส่งต่อข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นการใช้ตัวเลขฐานสอง (Binary Code) เพื่อแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถประมวลผลได้ แนวคิดนี้ครอบคลุมทั้งฮาร์ดแวร์ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และเซิร์ฟเวอร์ และซอฟต์แวร์ เช่น ระบบปฏิบัติการ แพลตฟอร์มออนไลน์ และแอปพลิเคชัน (Moura & Carvalho, 2015) เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ในหลายด้าน เช่น การสื่อสารที่รวดเร็วและไร้พรมแดน การทำงานที่สามารถเชื่อมต่อระหว่างองค์กรทั่วโลก และการสร้างนวัตกรรมในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ นอกจากนี้ การพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) (OECD, 2020)

ในบริบทของประเทศไทย เทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการส่งเสริมผ่านนโยบายระดับชาติ เช่น ไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โครงการสมาร์ทซิตี้ และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และบิ๊กดาต้า (Big Data) ในภาคส่วนต่าง ๆ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2567)

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล คือ การใช้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลผ่านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ เช่น คอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชัน ซึ่งมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการสื่อสาร การทำงาน และเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล ในประเทศไทย เทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการส่งเสริมผ่านนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต

การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลหมายถึงการนำเครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลมา สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การเรียนรู้สามารถ เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้เป็นการ ผสมผสานระหว่างการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน แพลตฟอร์มออนไลน์ และ ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสนับสนุนให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือสถานศึกษา (UNESCO, 2019)

เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ผ่าน แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น MOOCs (Massive Open Online Courses) หรือแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น e-Books, พอดแคสต์ และวิดีโอการสอน ความสามารถของเทคโนโลยีในการนำเสนอเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และทรัพยากร เช่น การเข้าถึงหลักสูตรระดับโลกผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Coursera หรือ Khan Academy ได้ อย่างสะดวก (OECD, 2021)

ในประเทศไทย การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยดิจิทัลได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์ม Thai MOOCs ที่พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์หลากหลายวิชา ทั้งด้านอาชีพ เทคโนโลยี และความรู้ทั่วไป นอกจากนี้ โครงการ Digital Learning Ecosystem ยังมีเป้าหมายในการสร้างระบบ นิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียน แหล่งความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

เทคโนโลยียังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมและตรงกับเป้าหมายของ แต่ละบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการใช้บิ๊กดาต้า (Big Data) ในการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุง หลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

สรุปได้ว่าการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลคือการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน เช่น การเรียนออนไลน์ผ่าน MOOCs, e-Books, และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถปรับตามความต้องการของ ผู้เรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เป็นไปได้ผ่านการใช้ AI และ Big Data ในการปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสม ในประเทศไทยมีโครงการต่างๆ เช่น Thai MOOCs และ Digital Learning Ecosystem ที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้

จากการศึกษาสำรวจแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์แนวโน้มของเทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบัน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เขียนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Learning Management System (LMS) หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้เฉพาะด้าน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น หลักสูตรออนไลน์ผ่าน Thai MOOCs หรือการใช้ YouTube เป็นแหล่งการเรียนรู้อิสระ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) แพลตฟอร์มเหล่านี้สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสะดวก

2. การบูรณาการเทคโนโลยี AI ในการเรียนรู้ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบปรับแต่งส่วนบุคคล (Personalized Learning) เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ใช้เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับความเข้าใจและความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้ AI ยังช่วยในการประเมินผลและการให้คำแนะนำที่ทันสมัยและตรงประเด็น (OECD, 2021)

3. การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อการศึกษา การนำเทคโนโลยีความจริงเสมือน (Virtual Reality) และความจริงเสริม (Augmented Reality) มาใช้ในการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสบการณ์และความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง เช่น การเรียนรู้ผ่านการจำลองสถานการณ์ทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ หรือประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหามากขึ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563)

4. การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล เครื่องมือดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ (Zoom, Microsoft Teams) และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ ซึ่งช่วยเพิ่มมิติของการเรียนรู้และส่งเสริมทักษะทางสังคม (Harris & Rea, 2020)

5. การพัฒนาเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย เนื้อหาแบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ตำราอิเล็กทรอนิกส์ (e-Books) และพอดแคสต์ เป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Mayer, R. E. 2009)

ข้อจำกัดของแนวทางนี้

แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ

1. ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร อุปกรณ์ที่รองรับเทคโนโลยี และระบบสนับสนุนที่ดี หากขาดแคลนทรัพยากรเหล่านี้ อาจทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เกิดปัญหา

2. ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้เรียนจากพื้นที่ห่างไกลหรือครอบครัวที่มีรายได้น้อยอาจไม่มีโอกาสเข้าถึงอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้

3. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนและผู้สอน การเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีต้องอาศัยทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐาน หากผู้เรียนหรือผู้สอนไม่มีทักษะเพียงพอ อาจทำให้เกิดอุปสรรคในการใช้งาน

4. ความเหมาะสมของเทคโนโลยีกับบริบทของสถาบัน บางสถาบันอาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือแนวทางการเรียนการสอนที่ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีบางประเภทได้ เช่น เทคโนโลยี VR/AR ที่มีค่าใช้จ่ายสูง ปัจจัยที่ต้องอาศัยในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้

1. โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ระบบคลาวด์ เซิร์ฟเวอร์ และอุปกรณ์ดิจิทัลที่เพียงพอ

2. นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรทางการศึกษา ต้องมีการส่งเสริมงบประมาณ การอบรมบุคลากร และพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

3. หลักสูตรและเนื้อหาที่สอดคล้องกับเทคโนโลยี การออกแบบเนื้อหาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ผ่านดิจิทัล เช่น หลักสูตรออนไลน์ที่มีการโต้ตอบกับผู้เรียน

คุณสมบัติของผู้สอนและผู้เรียน

1. ผู้สอน ควรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน มีทักษะด้านการออกแบบเนื้อหาดิจิทัล และสามารถใช้เครื่องมือออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียน

2. ผู้เรียน ควรมีทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ มีความรับผิดชอบต่อการเรียน และมีทักษะการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

โดยสรุปแล้วแนวทางนี้สามารถใช้ได้กับสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการสนับสนุนที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถาบันการศึกษานั้น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับงานวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการใช้ดิจิทัลเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 1 พบว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือช่วงอายุใดช่วงหนึ่งเท่านั้น แต่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะในทุกช่วงวัย และผู้เรียนหากจะสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรอาศัยองค์ประกอบต่อไปนี้ การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การบูรณาการเทคโนโลยี AI ในการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล และ การพัฒนาเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย

สรุป

สำหรับผู้เขียนหลังจากที่ได้อธิบายความมาจากข้างต้นแล้วจึงขอสรุปถึงการใช้ดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวทางสำคัญ เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการศึกษาที่หลากหลายได้ทุกที่ทุกเวลา ตัวอย่างเช่น ระบบ MOOCs หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้เฉพาะด้าน ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังช่วยในการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และการให้คำแนะนำที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล เช่น การใช้แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์และสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้ายคือการพัฒนาเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอพอดแคสต์ และ e-Books ที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน แนวทางเหล่านี้ช่วยให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). แผนปฏิบัติการดิจิทัลระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 - 2571). เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2567 จาก <https://eeco.or.th/th/filedownloads/5522/b557a5ef4570c336c2ef6209c3ee4388.pdf>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานสถานการณ์การศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). เทคโนโลยีเสมือนจริงกับการศึกษายุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2563). ประเทศไทยในยุคสังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายงานผลการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2562). การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2557). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and Lifelong Learning: บทความวิชาการ คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต Definitions Concepts, Characteristics of Lifelong Education. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, T. (2018). The theory and practice of online learning. Athabasca University Press.
- Harris, M., & Rea, T. (2020). Collaborative learning in a digital world: A review of tools and platforms.
- Mayer, R. E. (2009). Multimedia learning. Cambridge University Press.
- OECD. (2021). Education at a glance 2021: OECD indicators. OECD Publishing.
- Dave, R. H. (1976). Foundation of lifelong education. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (1970). An introduction to lifelong education. Paris: UNESCO.
- _____. (1976). Learning to be: The world of education today and tomorrow. Paris: UNESCO.
- _____. (2015). Rethinking education: Towards a global common good?. Paris: UNESCO.
- _____. (2020). Education for sustainable development: A roadmap. UNESCO.
- Wheeler, S. (2019). Learning with 'E's: Educational theory and practice in the digital age. Crown House Publishing.